

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ „IORGU IORDAN – AL. ROSETTI”
REZULTATELE MONITORIZĂRIILOR POSTURILOR DE RADIO ȘI DE TELEVIZIUNE
în luna martie 2016

În luna martie 2016, au fost monitorizate (de către echipa alcătuită din Blanca Croitor, Andreea Dinică, Ionuț Geană, Dana Manea, coordonator Rodica Zafiu) 12 posturi de televiziune (**TVR 1, TVR 2, Antena 1, Pro TV, Kanal D, Prima TV, Național TV, Antena 3, România TV, B1 TV, Realitatea TV și Digi 24**) și 2 posturi de radio (**Radio România Actualități și Europa FM**), alese în funcție de audiență, de acoperirea națională, de ponderea emisiunilor informative și de dezbatere și de asumarea unui rol cultural și educativ. Lista posturilor monitorizate în această etapă corespunde, în mare măsură, listelor folosite în monitorizările din etapele precedente (în special celor din ultimele rapoarte, realizate în anul 2012), ceea ce permite comparația și formularea de concluzii mai generale asupra calității limbii române folosite în presa audiovizuală.

S-au efectuat 300 de ore de monitorizare, urmărindu-se în primul rând transmisiunile de la orele de vârf, în special emisiunile de știri și dezbateri. La fel ca în etapele precedente, au fost monitorizate sub aspect lingvistic doar intervențiile verbale și mesajele scrise (titrări, crawluri) pentru care își asumă responsabilitatea redactorii și colaboratorii posturilor respective. În rarele situații în care au fost notate și secvențe verbale aparținând invitaților în studio, erorile semnalate au prilejuit simple recomandări, fără impact asupra evaluării finale a postului respectiv. Preluând o idee mai veche, am inclus în monitorizare (cu un număr redus de ore) și programele de publicitate; de asemenea, am alocat câteva ore, experimental, monitorizării limbii române folosite în dublarea desenelor animate. Rezultatele monitorizării se regăsesc în tabelele de erori pentru fiecare post monitorizat (greșelile semnalate fiind însoțite de forma corectă și de explicații).

În această sesiune de monitorizare, am formulat mai explicit câteva criterii de evaluare și ierarhizare a greșelilor. Aplicarea acestora a condus la marcarea prin asterisc a greșelilor pe care le considerăm semnificative pentru evaluarea comparativă finală: erorile elementare, clare, indiscutabile, care pot fi verificate cu ușurință cu ajutorul instrumentelor normative existente (DOOM, gramatici); abaterile de la normă mai noi, semnalate și criticate explicit în precedentele monitorizări, percepute de specialiști ca semne de incultură (de exemplu: *ca și* noncomparativ, folosit pentru introducerea calității; *decât* folosit restrictiv în structuri fără negație); acumularea de erori de tastare; scrierea consecventă fără diacritice; abrevierile neglijente de tipul „pt”. Nu am luat în calcul (cel puțin deocamdată), pentru evaluarea globală a calității limbii folosite de un post de televiziune sau de radio, dar am înregistrat în tabele, greșelile mai puțin evidente, mai puțin importante sau în cazul cărora sunt posibile controverse, de exemplu: unele variante neliterare azi, dar care corespund unui stadiu mai vechi al limbii; bâlbâieli, repetiții, discontinuități frecvente în oralitate, în special dacă este vorba de o încercare a vorbitorului de autocorectare; clișee, inadecvări de registru stilistic (excese colocviale); ghilimele neromânești; unele scăpări în scrierea compuselor; scăpări accidentale de literă, inclusiv în folosirea diacriticelor; stilul telegrafic; abrevierile nonstandard; greșeli de pronunțare (inclusiv de accentuare) a termenilor românești sau străini, atunci când par provocate de neatenție, nu de necunoașterea formei corecte.

Prezentăm în continuare câteva dintre cele mai importante constatări din rapoartele de monitorizare, selectând faptele în funcție de gravitatea abaterii și grupându-le după nivelul lingvistic la care se plasează.

1. Ortografie, punctuație, ortoepie. În sesiunea de monitorizare din martie 2016 au fost înregistrate, în textele apărute pe ecran, mai puține erori grave de ortografie, din categoria scrierii cu *ii* la finală de cuvânt: „Legea prevede că **pietoni** trebuie să se asigure înainte de a traversa” (Antena 1, 28.III), corect: *pietonii*; „în acest caz nu au fost urmați toți **pași**” (Antena 3, 15.III), corect: *pașii*. Au fost observate destul de multe neglijențe de tehnoredactare (pentru care se pot consulta raportul detaliat și tabelele de monitorizare) și greșeli în folosirea semnelor de punctuație, în special a virgulei. Virgula lipsește în situații în care ar trebui să apară, de exemplu pentru a separa vocativele de restul enunțului: „Mulțumesc[] România!” (Pro TV, 4.III); în schimb, este folosită inutil și greșit între subiect și predicat: „Trupa Compact₂ va susține un concert” (Realitatea TV, 1.III). Sunt texte din care lipsesc (parțial) semnele diacritice specifice limbii române, precum și texte în care apar semne diacritice nespecifice limbii române (de exemplu, tilda, în **ă** în loc de **â**).

Sunt destul de numeroase pronunțările greșite ale unor cuvinte: „Uniunea [**ie**uropeană]” (Antena 1, 3.III) – corect: *europeană*; „repecursiunile” (Național TV, 10.III) – corect: *repercusiunile*; „plastelină”

(Disney Junior, 25.III) – corect: *plastilină*. Litera *x* este uneori rostită greșit, prin generalizarea pronunției [cs] în loc de [gz]: „e[cs]amen” (România TV, 10.III), corect – e[gz]amen; „este un e[cs]emplu” (TVR 1, 8.III), corect – e[gz]emplu. S-au înregistrat și greșeli de accentuare: „nașterii premature” (Antena 1, 29.III), corect – *premature*; „prevederi care vizau” (Antena 3, 15.III), corect – *prevederi*; „această prevedere” (B1 TV, 3.III), corect – *prevedere*; „participă șaptezeci și trei de companii” (Digi 24, 29.III), corect – *companii*; „o capsulă Femovita pe zi” (reclamă Femovita, Realitatea TV, 22.III), corect – *capsulă*; „și-a găsit un protector vânos” (România TV, 8.III), corect – *protector*; „cu [se-i-ful] din care” (TVR 1, 8.III), corect – [se-i-ful].

2. Gramatică. Greșelile de morfologie nu au fost foarte numeroase; s-au înregistrat însă forme hibride de indicativ imperfect (de tipul *vroiam*, *vroia*, *vroiau* etc.), în locul celor corecte, fără -r- în radical (*voiam*, *voia*, *voiau* etc.), de exemplu: „M.V. vroia” (Digi 24, 18.01), corect – *voia*; de asemenea, înlocuirea formelor adverbiale *maximum* și *minimum* cu cele ale adjectivelor corespondente, *maxim* și *minim*: „consumați zilnic minim doi litri de lichide” (RRA, 31.III), corect: *minimum doi litri*.

Sunt destul de numeroase diversele tipuri de dezacord, de exemplu cel al adjectivului la genitiv: „în urma perioadei grea prin care trece” (B1 TV, 8.III) – corect: *perioadei grele* – și cel al mărcii de genitiv *al* acordată cu alt substantiv decât cu antecedentul: „în plin turneu de promovare al celor mai noi filme” (Pro TV, 1.III) – corect: *a celor mai noi*; „retragerea din viața publică al regelui Mihai I” (Realitatea TV, 2.III) – corect: *a regelui*. S-au înregistrat câteva contexte în care numerele cardinale compuse nu se acordă în gen, tendința fiind de folosire invariabilă a formei de masculin: „doisprezece meciuri” – corect: *douăsprezece meciuri* (Pro TV, 10.III); „treizeci și unu de săptămâni” – corect: *treizeci și una de săptămâni* (Pro TV, 21.III); „au venit cu doisprezece autospeciale” (Antena 3, 9.III) – corect: *douăsprezece autospeciale*. Dezacordul dintre subiect și predicat este favorizat de faptul că subiectul este un substantiv colectiv, al cărui sens de plural atrage și verbul în sfera pluralului: „ne-au interceptat SRI-ul și pe noi” (Digi 24, 16.III) – corect: *ne-a interceptat*; „grupul Vouă ne-au pregătit două scenete” (Național TV, 27.III) – corect: *ne-a pregătit*; „multă lume care au rol în educație” (Național TV, 10.III) – corect: *care are*. Unele dezacorduri sunt simple neglijențe sau fenomene regionale nonstandard: „De ce a plecat toți odată așa? S-a speriat de tine?” (Prima TV, 13.III) – corect: *au plecat ... s-au speriat*; „doi hoți... le-a furat una dintre mașini” (România TV, 13.III) – corect: *au furat*.

Alte greșeli gramaticale sunt: utilizarea formei de masculin *doisprezece* în exprimarea orei – „de la ora doisprezece” (Pro TV, 23.III) – corect: *ora douăsprezece*; apariția parazită a particulei adverbiale *și* între prepoziția calității *ca* și nominal: „mineriada pe care ați prins-o dumneavoastră ca și director SRI” (Realitatea TV, 26.III) – corect: *ca director*; „ca și salariați acolo” (Antena 3, 17.III) – corect: *ca salariați*; „lucra ca și distribuitor de bere” (Kanal D, 16.III) – corect: *ca distribuitor*; „ai vrea ca și invitată o fată de oraș” (Kanal D, 16.III) – corect: *ai vrea ca invitată*; extinderea utilizării prepoziției *pe*: „ea a fost internată pe secția de chirurgie” (Antena 1, 31.III) – corect: *în secția*; „vedeți pe mediile sociale cât de mult prinde o asemenea teorie” (Realitatea TV, 31.III) – corect: *în mediile sociale*; „martora pe care am avut-o pe telefon” (Digi 24, 22.III) – corect: *la telefon*; absența prepoziției *pe* înaintea nominalului cu rolul de obiect direct: „nu sunt la curent cu multe lucruri care dumneavoastră le-ați spus” (Național TV, 25.III) – corect: *pe care ... le-ați spus*; „cel mai nobil pește care îl avem noi în apele de munte” (TVR 2, 13.III) – corect: *pe care îl avem*.

Se răspândește folosirea inutilă a nominalului *faptul* urmat de o propoziție subordonată introdusă prin *că*: „iar colegii povestesc faptul că era mereu cu zâmbetul pe buze” (B1, 1.III) – corect: *povestesc că*; „oamenii sunt oarecum revoltați, li se pare faptul că nu se intervine suficient de repede” (Antena 3, 9.III) – corect: *li se pare că*.

3. Lexic și stilistică. Dintre fenomenele lexicale înregistrate, menționăm unele împrumuturi inutile, neadaptate: „rutele refugiaților probabil se vor diverta prin România” (Digi 24, 16.III) – corect: *vor fi redirecționate / reorientate*; „au fost rerutați către Amsterdam” (Pro TV, 22.III) – corect: *au fost redirecționați*; „eram inconfortabil cu Stelu” (România TV, 2.III) – corect: *nu eram de acord*; „sunteți confortabil cu acest tablou?” (România TV, 2.III) – corect: *vă place...?*. Din punct de vedere stilistic, recomandăm evitarea unor excese colocviale, de tipul: „pe statul de drept îl doare la pașpe, la bășcheți” (România TV, 2.III).

În concluzie, monitorizarea din luna martie 2016 a înregistrat unele abateri persistente și o serie de neglijențe care puteau fi ușor evitate. Totuși, în ansamblu, în comparație cu situația monitorizată în perioada 2007-2012, s-a constatat o reducere îmbucurătoare a numărului de erori și în special a greșelilor grave de ortografie și de morfologie.